

Dziuba, Andrzej Franciszek

"Duszpasterz i jego służba w Kościele
Prawosławnym. Wybrane zagadnienia z
Teologii Pasterskiej", Rościsław
Kozłowski, Hajnówka 2008 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 10, 225-228

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. ROŚCISŁAW KOZŁOWSKI, Duszpasterz i jego służba w Kościele Prawosławnym. Wybrane zagadnienia z Teologii Pasterskiej. Wydawnictwo „Bratczyk”, Hajnówka 2008, ss. 128.

Posługa Kościoła, pielgrzymującego Ludu Bożego Nowego Przymierza w dziele ewangelizacyjnej niesie w sobie trzy podstawowe znamiona, płaszczyzny spełniania się: 1. Kultyczny znak uświęcenia, zwłaszcza poprzez sakramenty święte; 2. Przepowiadanie słowa Bożego, w wielkim bogactwie form i przejawów (np. katecheza, kaznodziejstwo); 3. Dzieła miłości bliźniego i miłosierdzia (np. Caritas). Kolejność ich wskazania wynika nie z faktu znaczenia czy kolejności chronologicznej.

Nie ulega wątpliwości, że szczególne miejsce w teoretycznej refleksji teologicznej wokół tych dzieł ewangelizacyjnych przypada teologii pastoralnej. Dziś w pełni autonomicznej, zwłaszcza metodologicznie, formalnie i treściwo dyscyplinie w ramach kompleksu nauk teologicznych. Trzeba jednak przyznać, że dyscyplina ta nadal jest na etapie poszukiwania jeszcze pełniejszego określenia swej tożsamości.

Autor prezentowanej książki jest emerytowanym profesorem Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, gdzie przez wiele lat kierował Katedrą Prawosławnej Teologii Praktycznej. Jest autorem wielu książek i artykułów, m.in. *Koncepcja Kościoła w myśli teologicznej Mikołaja Afanasjewa* (1985), *Rosyjska eklezjologia prawosławna XIX–XX wieku* (1988), *Duszpasterz w Kościele Prawosławnym* (1966/67). Jednocześnie pełnił różne funkcje kościelne (rektor Prawosławnego Seminarium Duchownego, Dziekan Okręgu Warszawskiego, dyrektor Internatu Metropolitalnego), a także był duszpasterzem w różnych środowiskach (proboszcz w Stanisławowie

i w Radomiu). Promotor licznych doktoratów i prac magisterskich. Posiada wiele odznaczeń kościelnych (m.in. mitrat) i świeckich.

Prezentowane opracowanie otwiera przedmowa pióra Jerzego, prawosławnego Biskupa Siemiatyckiego (s. 3–4) oraz schematyczny wstęp (s. 5–6). Z kolei całość treściowa podzielona została na szesnaście bloków tematycznych o różnej objętości. Cztery z nich podzielono jeszcze na podrozdziały.

Najpierw ukazano historyczny rozwój pastorologii chrześcijańskiej (s. 7–23). Wyodrębniono starożytność i średniowiecze, usamodzielnienie się i pierwszy okres rozwoju, a następnie kolejno XIX i XX wiek. *Koncepcję prawosławnej teologii pasterskiej* (s. 24–32) to tytuł kolejnego bloku tematycznego. Tutaj wskazano na przedmiot, cel i zadania oraz metodę. Z kolei wskazano na miejsce teologii pasterskiej wśród innych dyscyplin naukowych, dyscyplin teologicznych oraz pozateologicznych.

Kolejne dwa rozdziały noszą tytuły: *Nauka biblijna o kapłaństwie* (s. 33–36) i *Nauka o duszpasterstwie Św. św. Ojców Kościoła* (s. 37–44).

Następnie ks. R. Kozłowski koncentruje się na kapłaństwie sakramentalnym, Stąd ukazuje najpierw samo powołanie kapłańskie (s. 45–50). Z kolei przybliża, jak to określa *nastrój duchowy kapłana, widziany jako problemy psychologii pasterskiej* (s. 51–56). Ważnym jest wskazanie na przygotowanie się do przyjęcia święceń kapłańskich (s. 57–62) i samo przyjęcie święceń (Chirotonia) (s. 63–66). W przygotowaniu wskazuje na jego charakter duchowy, intelektualny i ogólny.

Wchodząc już w życie kapłańskie analizuje pokusy kapłańskie (s. 67–76), modlitwę kapłana (s. 77–84) i problemy duszpasterstwa w Kościele (s. 85–89) oraz jego życie rodzinne (s. 90–94). Wśród pokus w kolejności analizuje pokusę dóbr materialnych, autorytetu (władza) i świętości (cudotwórstwo).

Duszpasterska troska o rozwój życia rodzinnego (s. 95–99) to pierwszy z tematów pastoralnych. Z kolei wskazano na posługę duszpasterską wobec chorych i umierających (s. 100–108). Nie pominięto duszpasterstwo wśród cierpiących i niepełnosprawnych (s. 109–115),

aby w końcu zwrócić jeszcze uwagę na problemy psychiatrii pasterskiej (s. 116–124).

Całość treściową zamyka krótkie zakończenie (s. 125–126). Natomiast od strony formalnej dodano jeszcze bibliografię (s. 127) i spis treści (s. 128).

Na kartach opracowania ks. prof. R. Kozłowskiego poświęconego studentom Św. Teologii Prawosławnej (s. 2) twórczo wybrzmiewa wielki dział nauk teologicznych. To szeroka rzeczywistość Kościoła widziana w wielu płaszczyznach teologicznego oglądu, zawsze jednak odniesionego do rzeczywistości Kościoła. To jest bowiem najwłaściwsze miejsce owej służby duszpasterzy.

Autor wykazał dużą troskę o podejmowany przedmiot badawczy. Słusznie sam zauważa: *Jak już było powiedziane we wstępnych rozważaniach odnośnie naszego przedmiotu, teologia pasterska jest powołana do ukazywania ideałów i pracy duszpasterstwa chrześcijańskiego. Teologia pasterska opiera się na Piśmie Świętym i utworach Ojców Kościoła* (s. 125). Interesującym jest posługiwanie się nieco innym terminem w stosunku do Kościoła katolickiego. Być może, iż jest on bliższy nomenklaturze całej tradycji wschodniej, a zwłaszcza greckiej.

Jednocześnie warto przywołać także słowa z przedmowy: *Mamy do czynienia z opracowaniem opartym na osobistym doświadczeniu i naukowym warsztacie. Książka analizuje nie tylko historyczną genezę pastorologii chrześcijańskiej, ale również porusza ważne zagadnienia z zakresu przygotowania kandydatów do służby kapłańskiej, duszpasterskiej psychiatrii, miejsca kapłana w Kościele, rodzinie i społeczeństwie. Publikacja Księdza Profesora to również cenny podręcznik dla samych kapłanów. Autor porusza w nim również wiele kwestii związanych z duszpasterską służbą miłosierdzia w dzisiejszych czasach. Nie ma także wątpliwości, że wybrane zagadnienia z Teologii Pasterskiej, które dzisiaj doczekały się niniejszej publikacji, będą wartościowym źródłem naukowym dla seminarzystów i studentów Kościoła Prawosławnego* (s. 4).

Bogactwo teologii pastoralnej ukazane zostało najpierw w ramach niepodzielonego chrześcijaństwa. Później eufemistycznie wska-

zano: *W dalszej części swej historii rozwój teologii pasterskiej przebiegał różnie na Wschodzie i Zachodzie* (s. 9). Szkoda, że następnie nawet ograniczając się zasadniczo do nurtu wschodniego dokonano kolejnego ograniczenia do prawosławia rosyjskiego. Interesująca jest uwaga o książce Ch. Dimitrowa (s. 23).

Dobrze, że autor sięga także do opracowań teologii pastoralnej teologów katolickich, np. R. Kamiński czy F. Woronowski. Co więcej, także twórczo z nich korzysta. Szkoda, że bibliografia nie obejmuje wszystkich pozycji przywołanych w przypisach. Wstępują także różnice w opisach bibliograficznych.

Zdaniem autora prezentowanej książki *nauka teologii pasterskiej, mająca określone kościelno-apostolskie ukierunkowanie i posiadająca siłę wewnętrznego oddziaływania, powinna w jak najściślejszym stopniu przyczyniać się do formowania dobrego pasterza Kościoła Chrystusowego, który ma w sposób należyty spełniać swą służbę kapłańską* (s. 126).

Prezentowana książka prawosławnego profesora, a jednocześnie duszpasterza jest ważnym pochyleniem się nad szeroko pojęta teologia pastoralną. Jednocześnie sam autor zaznacza w podtytule, iż jego opracowanie zawiera tylko wybrane zagadnienia. Oczywiście, w niektórych tematach ma one swą specyfikację prawosławną. W innych pomija niektóre problemy obecne w tej dyscyplinie uprawianej w Kościele katolickim czy wspólnotach protestanckich. Samo jednak spotkanie czytelnika z licznymi przemyśleniami może być także interesującym wkładem w budowanie atmosfery, a nawet konkretnych działań na rzecz jedności chrześcijan. W tej dziedzinie zaś wysiłki winny być szczególnie zintensyfikowane, bardziej dynamiczne i z szerszym zaangażowaniem.

Bp Andrzej F. Dziuba